

بررسی تاثیر ویژگی های کمیته حسابرسی بر محتوای اطلاعاتی اعلان سود با تاکید بر واکنش بازار در شرکت های پذیرفته در بورس اوراق بهادار تهران

آرش مهاجر

کارشناسی ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی غیرانتفاعی - غیردولتی علم و فن آوری شمس - تبریز، ایران. (نویسنده مسئول)
Arash.mohajer71@gmail.com

دکتر مرتضی خانلاری

دکتری حسابداری، موسسه آموزش عالی غیرانتفاعی - غیردولتی علم و فن آوری شمس - تبریز، ایران
Khanlari.morteza@yahoo.com

شماره ۱۸ / زمستان ۱۳۹۸ (جلد سوم) / صص ۱۴۵-۱۶۳
چشم انداز حسابداری و مدیریت (دوره دوم)

چکیده

واکنش های متفاوت سرمایه گذاران نسبت به اطلاعات سود، موجب واکنش های متفاوت بازار می گردد. هدف این پژوهش، تعیین تاثیر ویژگی های کمیته حسابرسی بر محتوای اطلاعاتی اعلان سود با تاکید بر واکنش بازار است. ویژگی های کمیته حسابرسی شامل تعداد اعضای کمیته حسابرسی، استقلال اعضای کمیته حسابرسی، تخصص مالی رئیس، تخصص مالی اعضا می باشد. برای اندازه گیری واکنش بازار به محتوای اطلاعاتی اعلان سود از تغییرات قیمت سهام در بازار قبل و بعد از مجمع عمومی سالانه شرکت ها استفاده گردید. پژوهش پیش رو از لحاظ هدف کاربردی و از بعد روش شناسی از نوع علی پس از وقوع می باشد. جامعه آماری پژوهش شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران هستند که با روش نمونه گیری حذف سیستماتیک ۱۱۴ شرکت در نمونه ی آماری این پژوهش قرار گرفته اند. دوره زمانی پژوهش سال های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۷ است. برای آزمون فرضیه های صورت بندی شده از همبستگی اسپیرمن و تجزیه و تحلیل رگرسیون بهره گیری شده است. نتایج پژوهش نشان می دهد ویژگی های کمیته حسابرسی تأثیری بر واکنش بازار به محتوای اطلاعاتی اعلان سود ندارد. **کلید واژه ها:** ویژگی های کمیته حسابرسی، محتوای اطلاعاتی اعلان سود، واکنش بازار.

مقدمه

در زمان کنونی، سهامداران و نهادهای قانونگذار در بازارهای مالی به طور فزاینده ای بر نقش کمیته حسابرسی در ایفای مسؤلیت پاسخگویی نسبت به وظایف خود به خصوص از منظر نظارت بر صورتهای مالی حسابرسی شده تمرکز کرده اند، نقش کمیته حسابرسی در بهبود گزارشگری نشان از ارتقای عملکرد واحد اقتصادی دارد (فخاری و رضایی، ۱۳۹۶). رشد اقتصادی در هر کشوری به سرمایه گذاری داخلی و خارجی وابسته است. وقوع تقلب های مالی، موجب کاهش سرمایه گذاری داخلی و خارجی می شود، اما برخی از شرکت ها به دستکاری داده های اطلاعاتی که تصویر مطلوبی از وضعیت مالی شرکت گزارش نمی کند، می پردازند. بنابراین وجود کمیته مستقل در شرکت همانند کمیته حسابرسی، به عنوان یکی از ارکان نظام حاکمیت

شرکتی، برای کنترل مداوم چنین فعالیت هایی ضروری است (بنسال و شارما^۱، ۲۰۱۶). کمیته حسابرسی نقش کلیدی در ارائه اطلاعات عاری از اشتباه به بازار سرمایه دارد (حبیب و حیویان^۲، ۲۰۱۶)، کمیته حسابرسی می تواند از طریق فرآیندهای نظارتی گوناگون به بررسی ارزش سهامداران بپردازد. این کمیته قادر است با بررسی خط مشی های حسابداری شرکت و توافق با مدیران ارشد در این زمینه، وی را متقاعد کند تا صورتهای مالی مطابق با استاندارد های پذیرفته شده افشا شوند، بنابراین شرکتهای دارای کمیته حسابرسی به احتمال کمتری با اشتباهات، بی نظمی ها و گزارشگری مالی متقلبانه روبه رو هستند (آمر و همکاران^۳، ۲۰۱۴). ویژگی های کمیته حسابرسی از قبیل استقلال، اندازه، تعداد جلسات و مهارت اعضای کمیته حسابرسی اهمیت زیادی دارند. ویژگی های واقعی کمیته حسابرسی برای اثربخش بودن کمیته در انجام وظایفش حیاتی است (الزبان و ساوان^۴، ۲۰۱۵، ابوت و همکاران^۵، ۲۰۰۳). ایفای نقش مطلوب کمیته حسابرسی مستلزم ترکیب مناسبی از ویژگیهایی است که اعضای این کمیته باید از آنها برخوردار باشند.

اطلاعات حسابداری بخش عمده ای از نیازهای اطلاعاتی تصمیم گیرندگان را تأمین می نماید. یکی از اهداف گزارشگری مالی، تهیه و ارائه اطلاعات، به منظور فراهم نمودن مبنایی برای تصمیم گیری منطقی سرمایه گذاران و اعتبار دهندگان است. در این راستا اطلاعات باید مفید و مربوط بوده و توان اثرگذاری بر تصمیم گیری اقتصادی افراد را داشته باشد. هرچه محتوای اطلاعات بیشتر باشد، سودمندی کاربرد آنها در اتخاذ تصمیم بیشتر خواهد بود و منجر به اتخاذ تصمیمات بهینه می شود (رانی^۶، ۲۰۱۱). داشتن محتوای اطلاعاتی گزارش های مالی به این معنی است که گزارش های مالی، اطلاعات جدید و مناسبی را به بازار منتقل می کنند و باعث تغییر در انتظارات سرمایه گذاران می شود که در نتیجه سرمایه گذاران نسبت به گزارش ها واکنش نشان می دهند. واکنش سرمایه گذاران به این گزارش ها (از جمله اعلان سود) را می توان در تغییرات قیمت یا حجم معاملات سهام مشاهده کرد. عواملی وجود دارند که می توانند بر محتوای اطلاعاتی اعلان سود تأثیرگذار باشد، یعنی میزان واکنش بازار به اعلان سودها را تحت تأثیر قرار می دهند. می توان مهم ترین عامل را وجود سایر منابع اطلاعاتی دیگر دانست. سرمایه گذاران می توانند از منابع اطلاعاتی دیگر، اطلاعات مورد نیاز خود را دریافت کنند و در نتیجه ممکن است زمان اعلان سود، اطلاعات جدیدی دریافت نکنند و به اعلان سودها واکنش چندانی نشان ندهند (قائمی و همکاران، ۱۳۹۰).

یکی از مشخصه های بازار کارا این است که قیمت سهام در هر لحظه از زمان، منعکس کننده ارزش ذاتی سهام با توجه به اطلاعات موجود و مربوط در بازار می باشد و بازده غیرعادی در این بازده وجود ندارد. دو نمونه از مهمترین عوامل مؤثر و تأثیرگذار بر بازده غیر عادی سهام علاوه بر سایر اطلاعات، سود هر سهم و پیش بینی کنندگی هر سهم می باشد. اعلان سود و پیش بینی سود، از مهم ترین معیار هایی برای ارزیابی شرکت ها از سوی سرمایه گذاران به شمار می رود. اعلان سود (از طریق یک منبع اطلاع رسانی عمومی)، اطلاعات لازم را در اختیار تحلیل گران بازار قرار می دهد تا آنها به ارزیابی عملکرد

¹ Bansal & Sharma

² Habib & Bhuiyan

³ Amer & et al

⁴ Alzeban & Sawan

⁵ Abot & Et al

⁶ Runni

شرکت های مورد نظر بپردازند، چنانچه اعلان های مذکور دارای محتوای اطلاعاتی باشند می تواند بر رفتار استفاده کنندگان به خصوص سهامداران بالفعل و بالقوه تأثیر گذاشته و باعث واکنش بازار (بازده غیر عادی) شود. بنابراین افشا به هنگام گزارش مالی از طریق صورتهای مالی حسابرسی شده نقش مهمی در ارزش بنگاه و کاهش عدم تقارن اطلاعاتی مالی ایفا می کند (جاگی، ۱۹۹۹ و ماندوسان، ۲۰۰۹). تشکیل کمیته حسابرسی در شرکتها می تواند به بهبود گزارشگری مالی کمک کند (کرمی و بیک بشرویه، ۱۳۹۰). کمیته حسابرسی مسؤل اجرای نظارت بر کار حسابرسان داخلی و مستقل، پیشنهاد حسابرسان مستقل به مجمع عمومی صاحبان سهام به منظور انتصاب، تعیین حق الزحمه و عزل حسابرسان مستقل بررسی دفعات حسابرسی، دریافت گزارش حسابرسی و نیز کسب اطمینان از انجام اقدامات اصلاحی به موقع و صحیح توسط مدیریت برای کنترل ضعف ها و کاستی ها، عدم تطابق با سیاست ها، قوانین و مقررات مشکلات شناسایی شده از سوی حسابرسان است (منشور کمیته حسابرسی، ۱۳۹۱).

از این رو این تحقیق به دنبال بررسی این موضوع است که آیا ویژگی های کمیته های حسابرسی بر محتوای اطلاعاتی اعلان سود با تأکید بر واکنش بازار تأثیر خواهد داشت؟

مبانی نظری

ویژگی های کمیته حسابرسی: ویژگی هایی مانند، تخصص مالی، استقلال، تعداد جلسات و اندازه کمیته حسابرسی می باشد که با بهبود حاکمیت شرکتی، به ویژه ارتقای کیفیت گزارشگری مالی مرتبط هستند (احمد و موهد، ۲۰۱۷).

کمیته حسابرسی، کمیته ای متشکل از اعضای هیأت مدیره است که به طور معمول از ۳ تا ۵ مدیر غیرمؤظف (یعنی نه مدیر اجرایی شرکت و نه در استخدام شرکت)، تشکیل می شود. نبود مدیران مؤظف در کمیته حسابرسی سبب می شود تا حسابرسان بتوانند مسائلی همچون نقاط ضعف کنترل های داخلی، اختلاف نظر با مدیریت درباره اصول و روش های حسابداری، نشانه های احتمالی از سوء استفاده های مدیریت یا سایر اعمال غیرقانونی مسؤلان شرکت را با کمیته حسابرسی، صریح تر مطرح نمایند (سازمان حسابرسی، ۱۳۷۲). کمیته حسابرسی مشخصاً چند وظیفه به عهده دارد:

- ۱) حصول اطمینان از استقرار سیستم مناسب کنترل داخلی شرکت
- ۲) اطمینان از ارائه گزارش های قابل اتکاء و قابل اطمینان، یا گزارشگری مالی قابل اطمینان در شرکت
- ۳) اطمینان از رعایت مقررات و قوانین در شرکت
- ۴) تسهیل وظایف حسابرسی داخلی و حسابرسی مستقل در شرکت و هماهنگ کردن سازوکار نظارتی در شرکت (احمد و موهد، ۲۰۱۷)

کمیته حسابرسی یک کمیته فرعی هیأت مدیره از اجزای حاکمیت شرکتی می باشد که نقش مهمی در روند گزارشگری مالی تفویض شده از طرف هیئت مدیره را بازی می کند. چهار وظیفه اساسی برای کمیته حسابرسی مطابق با بورس مالزی تدوین شده است که شامل ارزیابی ریسک و کنترل محیط زیست، نظارت بر گزارشات مالی، ارزیابی و ممیزی فرآیند عملی و بررسی تضاد منافع می باشد. این نقش ها و پاسخگویی نیاز به وجود کمیته حسابرسی را فراهم و زمینه را برای انجام مؤثر و کارآمد وظایف مهیا می کند. مطابق با نظر مونوز^۲ (۲۰۰۵) یک کمیته حسابرسی اثربخش باید دارای سواد مالی و بسیار مستقل در

¹ Ahmad & Mohd

² Munoz

فرایند گزارشگری باشد. وجود کمیته حسابرسی اهمیت دارد از نظر اینکه نشان دهنده یکپارچگی این کمیته و کیفیت فرایند گزارشگری مالی است (شارینا و همکاران^۱، ۲۰۱۴). ایجاد کمیته حسابرسی مزیت های زیر را دارد:

نظارت بر تهیه صورت های مالی توسط فردی مستقل از مدیریت که باعث افزایش اعتماد عمومی نسبت به اعتبار صورت های مالی و بهبود عملیات گزارشگری مالی می شود.

کمیته حسابرسی، موجب تحکیم استقلال حسابرسان داخلی و مستقل از زمانی می شوند که به طور مستقیم با کمیته حسابرسی ارتباط دارند.

اکنون برای سرمایه گذاران، تحلیل گران و قانون گذاران مشخص شده است که کمیته حسابرسی، کمک بزرگی به کیفیت گزارشگری مالی می کند.

کمیته های حسابرسی به عنوان مانع بزرگی بر سر کلاهبرداری های مالی معرفی شده اند.

کمیته های حسابرسی تبدیل به ابزاری مهم برای شرکت ها شده اند تا قابلیت اتکاء روند گزارشگری مالی را نظارت نمایند (بذرافشان و همکاران، ۱۳۹۴).

از جمله از وظایف کمیته حسابرسی، کمک به انتخاب حسابرس، مدیریت فرآیند کار حسابرسی، بررسی مجدد نتایج حسابرسی، کمک به اعضای هیئت مدیره در درک بهتر نتایج حسابرسی و همکاری با مدیریت و حسابرس مستقل در حل مشکلات کنترل داخلی یا نقاط ضعف مشخص شده طی عملیات حسابرسی است.

در صورتی که کمیته حسابرسی به طور صحیح سازماندهی شود و مورد استفاده قرار گیرد، می تواند برای تمام گروه های علاقه مند، منافع چشمگیری داشته باشد. کمیته حسابرسی می تواند ارتباط بین حسابرس مستقل و مدیریت را بهبود بخشد و میزان استقلال حسابرس را افزایش دهد. کمیته حسابرسی به اعتباردهندگان کمک می کند تا مطمئن شوند که منافع آنها بر اثر انجام حسابرسی به بیشترین میزان می رسد. کمیته حسابرسی، کمیته ای متشکل از اعضای هیئت مدیره است که به طور معمول در ایران از ۳ تا ۵ نفر مدیر غیرمؤلف (یعنی نه مدیر اجرایی شرکت و نه در استخدام شرکت)، در جهت ضمانت و افزایش منافع سهامداران و سرمایه گذاران عمل کرده و همچنین به عنوان یک ساز و کار کنترلی با هدف کاهش عدم تقارن اطلاعات بین سهامداران و سایر ذینفعان تشکیل می شود. از جمله وظایف کمیته حسابرسی، کمک به انتخاب حسابرس، مدیریت فرآیند کار حسابرسی و کمک به اعضای هیئت مدیره در درک بهتر نتایج حسابرسی و همکاری با مدیریت و حسابرس در مشکلات کنترل داخلی یا نقاط قوت و نقاط ضعف مشخص شده طی عملیات حسابرسی است. کمیته های حسابرسی باید به طرز صحیح سازماندهی شوند و مورد استفاده گیرند، در این صورت، این کمیته ها می توانند برای کلیه گروه های علاقه مند، منافع چشمگیری داشته باشند. کمیته های حسابرسی می توانند وظیفه مباشرت هیئت مدیره را تقویت کنند، همچنین می توانند ارتباط بین حسابرس مستقل و مدیریت را بهبود بخشند و میزان استقلال حسابرس را از طریق خدمت کردن به عنوان سپر بین حسابرس و مدیریت، افزایش دهند. همچنین کمیته های حسابرسی به مؤدیان مالیاتی و اعتبار دهندگان کمک می کنند تا مطمئن شوند منافع آنها در اثر انجام حسابرسی به حداکثر می رسد (احمد و موهده، ۲۰۱۷).

¹ Sharinah & Et al

از سوی دیگر ویژگی های مختلف کمیته حسابرسی شامل: تخصص مالی و استقلال، اندازه می توانند بر اثر بخشی کمیته حسابرسی اثر بگذارند. مطالعات قبلی نشان می دهد که تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی به آنها کمک می کند که به طور مؤثرتر بر فرآیند گزارشگری مالی نظارت کنند (کریشنال و ویسواناتان^۱، ۲۰۰۸). دالیوال و همکاران^۲ (۲۰۱۰)، بیان می دارند که کمیته های حسابرسی با حداقل یک کارشناس مالی می توانند مدیریت سود تعهدی را به طور مؤثرتر، نسبت به کمیته های حسابرسی که فاقد تخصص مالی اند، کنترل کنند.

محتوای اطلاعاتی اعلان سود: محتوای اطلاعاتی گزارش های مالی به این معنی است که گزارش های مالی، اطلاعات جدید و مناسبی را به بازار منتقل می کنند و باعث تغییر در انتظارات سرمایه گذاران می شود که در نتیجه سرمایه گذاران نسبت گزارش ها واکنش نشان می دهند. محتوای اطلاعاتی بدین معنی است که وقوع یک رویداد مانند اعلان سود در همان زمان بتواند بر قیمت سهام تأثیر بگذارد چرا که وقوع یک رویداد در صورتی اطلاعاتی تلقی خواهد شد که قبلاً شناخته نشده باشد، به عبارت دیگر این اطلاعات جدید است که باعث واکنش بازار می گردد و نحوه برخورد افراد با این اطلاعات جدید نوسانات قیمت ها شکل می دهد (واتس و زیمرمن^۳، ۱۹۸۶).

واکنش بازار: فرضیه بازارهای کارا بر این موضوع دلالت دارد که بازار فوراً به اطلاعات جدید واکنش نشان می دهد. در این صورت، دانستن اینکه سود خالص جاری برای اولین بار چه زمانی در دسترس عموم قرار می گیرد مهم است، زیرا اگر محقق چند روز بعد از اعلان سود به دنبال یافتن تأثیر آن بر حجم و قیمت سهام باشد، ممکن است هیچ اثری را مشاهده نکند (مهرانی و کرمی، ۱۳۹۵).

پیشینه پژوهش

لاری دشت بیاض و همکاران (۱۳۹۷) در تحقیقی به بررسی رابطه ویژگی های کمیته حسابرسی و تأخیر در گزارش حسابرسی پرداختند. در این پژوهش از اطلاعات ۲۰۱ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران که مشخصات کمیته حسابرسی خود را افشاء کرده اند؛ استفاده نموده اند. نتایج پژوهش حاکی از آن است که اندازه و سابقه تشکیل کمیته حسابرسی و وجود اعضای دارای تخصص مالی در کمیته های حسابرسی با کاهش تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی همراه است؛ ولیکن استقلال کمیته حسابرسی و تجربه اعضای کمیته حسابرسی موجب افزایش تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی می گردد. فخاری و رضایی (۱۳۹۷) در تحقیقی به بررسی تأثیر کمیته حسابرسی و ویژگی های آن بر محیط اطلاعاتی شرکت پرداختند. در این راستا، تأثیر وجود کمیته حسابرسی بر محیط اطلاعاتی شرکت در بازه زمانی قبل و بعد از تصویب دستورالعمل های کنترل داخلی، طی سالهای ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۴ آزمون شد. نتایج براساس ۴۱ شرکت از طریق داده های ترکیبی به روش تابلویی، رابطه معناداری بین وجود کمیته حسابرسی و محیط اطلاعاتی شرکت را نشان داد. در ادامه تأثیر ویژگی های کمیته حسابرسی بر محیط اطلاعاتی شرکت در بازه زمانی بعد از تصویب دستورالعمل کنترل های داخلی، طی سالهای ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۴ آزمون شد. نتایج حاصل از بررسی ۱۲۱ شرکت از طریق داده های ترکیبی به روش تابلویی بیانگر آن است که بین استقلال و

¹ Krishnan & Visvanatan

² Dihaliwal & Et al

³ Watts R and J. Zimmerman

تخصص مالی کمیته حسابرسی با محیط اطلاعاتی رابطه مثبت معناداری وجود دارد. در حالی که رابطه دیگر ویژگی های کمیته حسابرسی با محیط اطلاعاتی شرکت معنادار نیست.

سدریک پورتتی و همکاران^۱ (۲۰۱۸) در تحقیقی به بررسی تأثیر درصد اعضای مستقل در کمیته حسابرسی بر واکنش بازار به اعلان سود در محیط های سازمانی مختلف پرداختند که برای نمونه بیش از ۷۶۰۰ اعلان سود حاصل توسط شرکت های اروپایی از ۱۵ کشور بین سال های ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۴ را انتخاب کردند و متوجه شدند که واکنش بازار به اعلان سود در زمانی که کمیته حسابرسی مستقل در کشورهایی با محیط نهادی ضعیف است، بیشتر است. نتایج حاصل عموماً پس از کنترل مسائل روش شناختی متعدد نگهداری می شوند و اینگونه می توان نتیجه گرفت که کمیته های مستقل حسابرسی، جایگزین موسسات ضعیف می شوند تا اعتبار اعلان های سود را افزایش دهند.

چادانت^۲ (۲۰۱۷) به بررسی تأثیر کیفیت حسابرسی و اثربخشی کمیته حسابرسی بر کیفیت سود در شرکت های تایلند پرداخت. دوره مورد مطالعه وی ۲۰۰۹ الی ۲۰۱۳ بود. نتایج نشان داد، اندازه کمیته حسابرسی دارای ارتباط منفی با کیفیت سود می باشد. اثربخشی کمیته حسابرسی با کیفیت سود ارتباط معنی داری نشان داد. همچنین تخصص مالی کمیته و تخصص رئیس کمیته با کیفیت سود رابطه معنی داری نشان داد.

فرضیه های پژوهش

با توجه به اهداف پژوهش، از ویژگی های کمیته حسابرسی به عنوان متغیر مستقل، واکنش بازار به اعلان سود به عنوان متغیر وابسته استفاده خواهد شد، از این رو فرضیات تحقیق به شرح زیر می باشد:

فرضیه اصلی: ویژگی های کمیته حسابرسی بر واکنش بازار به اعلان سود تأثیر دارد.

فرضیه های فرعی

- ✓ فرضیه یک: تعداد اعضای کمیته حسابرسی بر واکنش بازار به اعلان سود تأثیر دارد.
- ✓ فرضیه دو: استقلال اعضای کمیته حسابرسی بر واکنش بازار به اعلان سود تأثیر دارد.
- ✓ فرضیه سه: تخصص مالی رئیس کمیته حسابرسی بر واکنش بازار به اعلان سود تأثیر دارد.
- ✓ فرضیه چهار: تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی بر واکنش بازار به اعلان سود تأثیر دارد.

روش شناسی تحقیق

این تحقیق از لحاظ روش، از نوع همبستگی و از لحاظ هدف کاربردی می باشد و از این جهت که از اطلاعات تاریخی برای این تحقیق استفاده می شود، از نوع تحقیقات پس رویدادی به شمار می رود. همچنین از آنجا که این نوشتار به توصیف آنچه که هست یا توصیف شرایط موجود بدون دخل و تصرف (نه به الزام و توصیه خاص) و با توجه به آن که قضاوت های ارزشی در این تحقیق کم رنگ است، در زمره تحقیقات توصیفی حسابداری به شمار می رود.

¹ Cedric Poret Et Al

² Chadant

روش بررسی داده ها به صورت مقطعی و سال به سال (دیتاپانل^۱)، می باشد. در این تحقیق برای آزمون فرضیه ها از روش رگرسیون چند متغیره استفاده می شود. به منظور تحلیل داده های به دست آمده از روش های آمار توصیفی و استنباطی استفاده می شود، بدین ترتیب که برای توصیف داده ها از جدول توزیع فراوانی و در سطح استنباطی برای آزمون اف لیمر، آزمون هاسمن، آزمون ناهمسانی واریانس، آزمون خود همبستگی سریالی، آزمون هم جمع، آزمون رگرسیون چندمتغیره استفاده می شود.

جامعه و نمونه آماری

شرکت های پذیرفته شده در صنایع مختلف با داشتن شرایط زیر جامعه آماری پژوهش حاضر را تشکیل می دهند و به منظور انجام تحقیق، اطلاعات این شرکت ها طی سالهای ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۷ که دارای ویژگی های زیر می باشند جمع آوری می گردد؛

- ۱- برای رعایت قابلیت مقایسه پذیری آنها، سال مالی شرکتها منتهی به پایان اسفند ماه هر سال باشد.
- ۲- طی قلمرو زمانی پژوهش، هیچگونه توقف فعالیت نداشته و دوره مالی خود را تغییر نداده باشند.
- ۳- کلیه اطلاعات مورد نیاز از شرکتها برای پژوهش در دسترس باشد.
- ۴- جزو بانک ها و مؤسسات مالی (شرکت های سرمایه گذاری، واسطه گران مالی، شرکت های هلدینگ، لیزینگ ها و بیمه ها) نباشند.

۵- شرکتها قبل از سال ۱۳۹۰ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشد.
با استفاده از روش نمونه گیری حذف سیستماتیک ۱۱۴ شرکت به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شده اند.

جدول ۱: انتخاب نمونه بر اساس محدودیت های پژوهش

۳۱۶	جامعه آماری در پایان سال ۱۳۹۷
(۹۱)	کسر می شود: شرکت هایی که سال مالی آنها منتهی به ۲۹ اسفند نیست
(۴۳)	کسر می شود: شرکت های سرمایه گذاری، بانک ها و بیمه ها
(۲۰)	کسر می شود: شرکت های دارای تغییر سال مالی
(۲۸)	کسر می شود: شرکت های لغو پذیرش شده طی سال های مورد بررسی
(۲۰)	کسر می شود: عدم دسترسی به داده ها
(۲۰۲)	شرکت های حذف شده از جامعه آماری پژوهش
۱۱۴	نمونه نهایی پژوهش

نحوه اندازه گیری متغیرهای پژوهش

متغیر وابسته (واکنش بازار به محتوای اطلاعاتی اعلان سود)

مطابق با مطالعات قبلی از تغییرات قیمت سهام در بازار قبل و بعد از مجمع عمومی سالانه شرکت ها برای انعکاس واکنش بازار به اعلان سود استفاده شده است.

¹ Data panel

متغیرهای مستقل (ویژگی های کمیته حسابرسی)

(INDEP_AC): برابر است با نسبت اعضای غیرموظف کمیته حسابرسی بر کل اعضا.
(FIN_EX): تخصص مالی اعضای و رییس کمیته حسابرسی می باشد که در صورتی که دارای مدرک تحصیلی حسابداری و مالی یا عضو جامعه حسابداران رسمی ایران، انجمن حسابداران خبره ایران و جامعه حسابداری ایران باشند که در نهایت از تقسیم اعضای حایز شرایط بر کل اعضا نتیجه بدست خواهد آمد.
(AC_SIZE) اندازه کمیته حسابرسی برابر است با تعداد اعضای کمیته حسابرسی.

متغیرهای کنترلی

(SIZE) اندازه شرکت: ثابت شده است که اطلاعاتی که شرکت های بزرگ به بازار منتقل می کنند دارای محتوای اطلاعاتی کمتری هستند، اندازه شرکت با لگاریتم طبیعی کل دارایی ها اندازه گیری شده است.
(LEV) اهرم مالی: یکی از عوامل مؤثر بر واکنش بازار اهرم مالی شرکت می باشد. متغیر اهرم مالی از طریق تقسیم کل بدهی ها بر کل دارایی ها اندازه گیری شده است.
(MTB) فرصت های رشد: شرکت هایی که با فرصت های رشد بیشتر و نیازهای مالی بیشتری روبه رو هستند، ممکن است اطلاعات حسابداری معتبر قوی تری ارائه کنند (بونتی و همکاران^۱، ۲۰۱۶). برای اندازه این متغیر از نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام استفاده شده است.
(D_LOSS) اعلان زیان: از آنجا که شرکتها گزارش های زیان را با محتوای اطلاعاتی کمتری از گزارش های سود ارائه می دهند، بایستی افشای زیان کنترل شود (هین^۲، ۱۹۹۵). در صورتی که حقوق صاحبان سهام منفی باشد عدد ۱ و در غیر اینصورت عدد صفر به منزله سودده بودن شرکت هاست.
(AUDIT_ORG) حسابرسان مستقل: در صورتی که شرکتها توسط سازمان حسابرسی یا مؤسسه مفید راهبر، حسابرسی شده باشند، عدد ۱ و در غیر اینصورت عدد صفر خواهد بود.
(ABN_ACC) اقلام تعهدی غیراختیاری: یکی از عواملی است که بر سودهای اعلان شده تأثیر می گذارد. برای سنجش اقلام تعهدی غیرعادی از مدل جونز (۱۹۹۱) استفاده شده است.
در این شیوه ابتدا کل اقلام تعهدی به شکل زیر محاسبه می شود:

$$TA = EBIT - CFO$$

که در آن؛

TA: کل اقلام تعهدی عملیاتی

EBIT: سود عملیاتی

CFO: جریان نقد حاصل از عملیات

بعد از محاسبه کل اقلام تعهدی عملیاتی ابتدا با استفاده از مدل زیر ضرایب محاسبه می شود.

¹ Bonetti Et Al

² Hayn

$$\frac{TA_{i,t}}{Asset_{i,t-1}} = \beta_1 \frac{1}{Asset_{i,t-1}} + \beta_2 \frac{\Delta REV}{Asset_{i,t-1}} + \beta_3 \frac{PPE}{Asset_{i,t-1}} + \varepsilon_{i,t}$$

که در آن؛

TA_{it}: کل اقلام تعهدی عملیاتی (تفاوت سود عملیاتی و جریان های نقد عملیاتی).

A_{t-1}: کل داراییهای سال قبل

ΔRVV: تغییر در خالص درآمد شرکت

PPE: ناخالص اموال، ماشین آلات و تجهیزات

ε_{it}: خطای برآورد

سپس با استفاده از ضرایب بدست آمده و با اطلاعات هر شرکت اقلام تعهدی غیر اختیاری (NDA) برای هر سال / شرکت با استفاده از مدل زیر محاسبه می شود:

$$NDA_{it} = \beta_1 \frac{1}{Asset_{i,t-1}} + \beta_2 \frac{\Delta REV}{Asset_{i,t-1}} + \beta_3 \frac{PPE}{Asset_{i,t-1}}$$

(REPORT_LAG) تأخیر در گزارشگری: تأخیر طولانی مدت در گزارشگری ممکن است منجر به ارائه اطلاعات

بیشتر در مورد سود قبل از تاریخ اعلام شود و باعث کاهش واکنش بازار شود (چمبر و پانمن^۱، ۱۹۸۴). برای محاسبه این متغیر، تعداد روزهای بین آخرین روز سال مالی و تاریخ اعلان همان سال استفاده شده است. برای استاندارد کردن این متغیر به این صورت عمل شده است که عدد بدست آمده بر ۱۲۴ (تاریخ مالیاتی) تقسیم می شود.

تجزیه و تحلیل داده ها

داده های مورد نیاز برای آزمون فرضیه ها، از نرم افزار ره آورد نوین و صورتهای مالی شرکتها و همچنین سایت بورس اوراق بهادار تهران استخراج شد و پس از آماده سازی داده های ۱۱۴ شرکت طی سال های ۱۳۹۱-۱۳۹۷ در نرم افزار Excel، تجزیه و تحلیل و برآورد مدل ها و آزمون فرضیه پژوهش با استفاده از نرم افزار stata15 انجام شد.

آمار توصیفی و تحلیل آن

در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده های جمع آوری شده و آزمون فرضیه ها از روش های آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است. در روش های توصیفی، تلاش بر آن است تا با ارائه جداول و استفاده از ابزارهای آمار توصیفی نظیر شاخص های مرکزی و پراکندگی، به توصیف داده های پژوهش پرداخته شود، تا این امر به شفافیت موضوع کمک کند. آماره های توصیفی پژوهش که شمایی کلی از وضعیت داده های پژوهش را ارائه می کنند، در جدول ۲ ارائه شده اند. جدول ۳ و ۴ فراوانی متغیرهای مستقل مجازی موجود در فرضیه های پژوهش را نشان می دهد.

¹ Chambers & panman

جدول ۲: آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار	کمترین	بیشترین
واکنش بازار به محتوای اطلاعاتی اعلان سود	۷۹۸	-۰,۱۰۶۱۳۳۸	۰,۱۳۳۷۱۳۶	-۰,۸۴۸۹۲۰۹	۰
اندازه کمیته حسابرسی	۵۹۹	۳,۰۷۸۴۶۴	۰,۳۸۲۱۰۸۶	۳	۵
استقلال کمیته حسابرسی	۵۹۹	۰,۵۱۰۴۰۰۷	۰,۲۵۴۷۴	۰	۰,۸
تخصیص مالی اعضا کمیته حسابرسی	۵۹۹	۰,۳۶۶۱۷۷	۰,۲۶۵۷۰۵۸	۰	۰,۸
اندازه شرکت	۷۹۸	۱۴,۳۳۷۱۵	۱,۵۷۳۵۲۹	۱۰,۴۹۲۵	۱۹,۷۷۳۹۱
اهرم مالی	۷۹۸	۰,۵۷۷۰۶۹	۰,۲۰۴۸۷۷۹	۰,۱۰۹۱۰۴۹	۱,۱۳۲۲۷۸
ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام	۷۹۸	۲,۴۳۰۷۷۱	۲,۴۵۶۳۹۴	-۱۲,۴۴۹۸	۱۲,۲۸۳۸۱
اقلام تعهدی غیر اختیاری	۷۹۸	۰,۰۳۱۳۵۲۹	۰,۰۴۹۲۲۶۸	-۰,۱۶۳۹۶۲۷	۰,۱۸۰۸۱۴۹
تاخیر در گزارشگری مالی	۷۹۸	۰,۶۰۰۵۷۴	۰,۲۱۱۳۴۷۹	۰,۱۴۵۱۶۱۳	۱,۰۸۰۶۴۵

همانطور که در جدول ۲ مشاهده می گردد؛ طی ۷۹۸ سال - شرکت مشاهده کمترین میزان واکنش بازار به محتوای اطلاعاتی اعلان سود ۰,۸۴ - می باشد که نشان از کاهش قیمت محسوس قیمت سهام در بازار با توجه به اطلاعات سود دارد و بیشترین مقدار آن صفر می باشد. یعنی بازار هیچ واکنشی به سود ندارد. بطور میانگین نتایج این پژوهش نشان می دهد بعد از تصمیمات مجمع در مورد سود در بورس اوراق بهادار تهران کاهش ۱۰ درصدی قیمت سهام را خواهیم داشت. اطلاعات مربوط به متغیر اندازه کمیته حسابرسی نشان می دهد کمترین تعداد اعضای کمیته حسابرسی در بورس اوراق بهادار تهران ۳ نفر و بیشترین آن ۵ نفر مشاهده گردید.

کمترین میزان استقلال کمیته حسابرسی نشان می دهد شرکتی وجود دارد که اعضای کمیته حسابرسی حقوق بگیر شرکت هستند و مستقل نمی باشند و بیشترین آن نیز تقریباً ۸۰ درصد می باشد که نشان می دهد اعضای کمیته حسابرسی شرکتی استقلال لازم را دارند و بطور میانگین در بورس اوراق بهادار تهران استقلال اعضا کمیته حسابرس ۵۱ درصد می باشد که مطابق منشور کمیته حسابرسی و از نظر تئوریک مطلوبیت کافی را ندارد اما مطلوبیت معقول را می تواند داشته باشد. میزان تخصیص مالی اعضای کمیته حسابرسی نیز نشان می دهد بر خلاف منشور کمیته حسابرسی تمامی اعضا فاقد مدارک مربوط به رشته های مالی و حسابداری هستند و در شرکتی نیز ۸۰ درصد اعضا دارای تخصص مالی هستند. میزان میانگین اندازه شرکت های بورسی برابر با ۱۴,۳۳ می باشد.

میانگین اهرم مالی برابر با ۵۷ درصد می باشد که نشان می دهد ۵۷ درصد دارایی های شرکت های بورسی بطور میانگین از طریق بدهی تامین می شود.

میانگین نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام نیز نشان می دهد ارزش بازار هر شرکتی تقریباً ۲,۴۳ برابر ارزش دفتری آن است.

میانگین اقلام تعهدی غیر اختیاری نیز نشان می دهد بطور میانگین ۳ درصد اقلام شرکت ها در اختیار مدیران نیست و ۹۷ درصد مدیران می تواند نسبت به مدیریت سود اقدام نمایند.

بیشترین میزان تاخیر در گزارشگری مالی نیز نشان می دهد، رسیدگی به شرکتی توسط حسابرسان وجود داشته که بعد از ۳۱ تیرماه اتمام یافته است.

جدول ۳: توزیع فراوانی تخصص مالی رییس کمیته

تخصص مالی رییس کمیته	تعداد مشاهدات	درصد فراوانی
۰	۲۷۹	۴۶,۵۸
۱	۳۲۰	۵۳,۴۲
جمع کل	۵۹۹	۱۰۰,۰۰

میزان مشاهدات نشان می دهد از ۷۹۸ سال شرکت مشاهده تنها در ۵۹۹ سال - شرکت مشاهده اطلاعات مربوط به کمیته حسابرسی وجود داشته و نتایج نشان می دهد در ۵۳ درصد شرکت ها رؤسای کمیته حسابرسی افراد متخصص مالی بوده اند.

جدول ۴: توزیع فراوانی شرکتهای زیان ده

زیان ده بودن	تعداد مشاهدات	درصد فراوانی
۰	۷۸۰	۹۷,۷۴
۱	۱۸	۲,۲۶
جمع کل	۷۹۸	۱۰۰,۰۰

طی ۷۰۲ سال - شرکت مشاهده بین سال های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۷ می توان مطرح کرد ۱۸ شرکت زیان ده بودند.

جدول ۵: توزیع فراوانی اندازه حسابرس

اندازه حسابرس	تعداد مشاهدات	درصد فراوانی
۰	۶۳۵	۷۹,۵۷
۱	۱۶۳	۲۰,۴۳
جمع کل	۷۹۸	۱۰۰,۰۰

طی ۷۹۸ سال - شرکت مشاهده که بررسی شد، تقریباً ۲۰ درصد مشاهدات توسط دو موسسه بزرگ کشور یعنی سازمان حسابرسی و موسسه مفید راهبر مورد رسیدگی قرار گرفته اند.

آزمون فرضیه های پژوهش

آزمون فرضیه اول

فرضیه اول بیان می دارد تعداد اعضاء کمیته حسابرسی بر واکنش بازار به محتوای اطلاعاتی اعلان سود تاثیر دارد. از این رو فرضیه را می توان به صورت زیر نوشت:

فرضیه صفر (H_0): تعداد اعضاء کمیته حسابرسی بر واکنش بازار به محتوای اطلاعاتی اعلان سود تاثیر ندارد.

فرضیه مقابل (H_1): تعداد اعضاء کمیته حسابرسی بر واکنش بازار به محتوای اطلاعاتی اعلان سود تاثیر دارد.

نتایج برآورد در جدول ۶ ارائه شده است:

جدول ۶: خلاصه مدل رگرسیون فرضیه اول پژوهش

متغیر وابسته: محتوای اطلاعاتی اعلان سود					
نام متغیر	ضرایب (Coefficient)	خطای استاندارد	آماره (Z)	Prob.	همخطی
اندازه کمیته حسابرسی	-۰,۰۱۱۷۸۵۳	۰,۰۱۱۴۷۱۴	-۱,۰۳	۰,۳۰۴	۱,۱۴
اندازه شرکت	-۰,۰۰۵۱۰۹۱	۰,۰۰۳۵۱۴۲	-۱,۴۵	۰,۱۴۶	۱,۲۹
اهرم مالی	۰,۰۲۱۱۲۴۸	۰,۰۲۳۰۳۹۷	۰,۹۲	۰,۳۵۹	۱,۳۵
ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام	-۰,۰۰۰۴۷۷۹	۰,۰۰۲۸۸۲۴	-۰,۱۷	۰,۸۶۸	۱,۶۹
زیان ده بودن	۰,۰۱۷۷۳۳۲	۰,۰۵۵۹۴۵۱	۰,۳۲	۰,۷۵۱	۱,۹۵
اندازه حسابرسی	-۰,۰۳۱۲۲۶۲	۰,۱۳۴۴۸۸	-۲,۳۲	۰,۰۲۰	۱,۱۵
اقدام تهمیدی غیر اختیاری	۰,۰۷۸۲۲۰۹	۰,۱۲۳۳۹۲۷	۰,۶۳	۰,۵۲۶	۱,۰۳
تاخیر در گزارشگری مالی	۰,۰۹۶۰۶۵۷	۰,۰۲۳۷۷۶۶	۴,۰۴	۰,۰۰۰	۱,۰۹
مقدار ثابت	-۰,۰۵۲۵۸۰۵	۰,۰۵۸۴۶۷۶	-۰,۹۰	۰,۳۶۸	NA
ضریب تعیین	R-squared		۴ درصد		
آماره والد	۲۲,۱۷		۰,۰۰۴۶		
پیش فرض های آماری					
ناهمسانی واریانس	۱,۴۰		۰,۰۰۰۰		
خودهمبستگی سریالی	۰,۸۱۶		۰,۳۶۸۳		
آماره H- hausman	۳۶,۴۹		۰,۰۰۰۰		
آماره F-limer	۱,۵۵		۰,۰۰۱۰		

نتایج جدول ۶ نشان می دهد که سطح معناداری آزمون F لیمر کمتر از پنج درصد می باشد بنابراین رویکرد داده های پانلی یا تابلویی (panel) پذیرفته شده است. سطح معنی داری آزمون هاسمن نیز نشان می دهد کمتر از ۵ درصد می باشد که اثرات داده ها از نوع ثابت می باشد. سطح معناداری آزمون ناهمسانی واریانس کمتر از ۵ درصد است که نشان دهنده وجود ناهمسانی واریانس بین خطاهای مدل بوده است که این مشکل در تخمین نهایی مدل با اجرای دستور gls رفع شده است. همچنین، چون سطح معناداری آزمون خودهمبستگی سریالی بیشتر از پنج درصد بوده بیانگر عدم وجود خود همبستگی سریالی بین خطاهای مدلها است. نتایج آزمون هم خطی بین اجزای اخلاص، آماره VIF برای همه متغیرها کمتر از ۱۰ بود که نشان از عدم وجود هم خطی بین اجزای اخلاص دارد.

آماره والد برابر با ضریب (۲۲,۱۷) و سطح معناداری (۰,۰۰۴۶) که کمتر از ۵ درصد می باشد، می توان گفت مدل برازش شده از اعتبار کافی برخوردار است.

متغیر اندازه کمیته حسابرسی با ضریب (-۰,۰۱۱۷) و سطح معنی داری (۰,۳۰۴) تاثیر معناداری بر واکنش بازار به محتوای اطلاعاتی اعلان سود ندارد و فرضیه اول پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد مورد پذیرش قرار نمی گیرد. متغیرهای کنترلی پژوهش نیز نشان می دهد با حضور حسابرسان بزرگ در رسیدگی شرکت ها از واکنش های بازار کاسته می شود. اما میزان تاخیر در گزارشگری مالی می تواند به میزان واکنش ها بیافزاید. ضریب تعیین برابر با ۴ درصد می باشد که نشان می دهد متغیرهای مستقل و کنترلی موجود در مدل توانسته اند ۴ درصد از تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهند.

آزمون فرضیه دوم

فرضیه دوم بیان می دارد استقلال اعضاء کمیته حسابرسی بر واکنش بازار به محتوای اطلاعاتی اعلان سود تاثیر دارد. از این رو فرضیه را می توان به صورت زیر نوشت:

فرضیه صفر (H0): استقلال اعضاء کمیته حسابرسی بر واکنش بازار به محتوای اطلاعاتی اعلان سود تاثیر ندارد.

فرضیه مقابل (H1): استقلال اعضاء کمیته حسابرسی بر واکنش بازار به محتوای اطلاعاتی اعلان سود تاثیر دارد.

نتایج برآورد در جدول ۷ ارائه شده است:

جدول ۷: خلاصه مدل رگرسیون فرضیه دوم پژوهش

متغیر وابسته: محتوای اطلاعاتی اعلان سود					
نام متغیر	ضرایب (Coefficient)	خطای استاندارد	آماره (Z)	Prob.	همخطی
استقلال کمیته حسابرسی	۰,۰۱۸۱۱۷۲	۰,۲۰۰۳۶۶	۰,۹۴	۰,۳۴۸	۱,۰۳
اندازه شرکت	-۰,۰۰۶۲۸۱۹	۰,۰۰۳۴۴۶۹	-۱,۸۲	۰,۰۶۸	۱,۲۱
اهرم مالی	۰,۰۲۶۶۹۴۱	۰,۰۲۲۷۰۲۲	۱,۱۸	۰,۲۴۰	۱,۲۸
ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام	-۰,۰۰۰۷۰۹۳	۰,۰۰۲۸۷۲۴	-۰,۲۵	۰,۸۰۵	۱,۶۷
زبان ده بودن	۰,۰۱۳۵۴۹۷	۰,۰۵۶۱۲۳۷	۰,۲۴	۰,۸۰۹	۱,۹۳
اندازه حسابرس	-۰,۰۲۷۹۶۷۹	۰,۰۱۳۴۶۱۸	-۲,۰۸	۰,۰۳۸	۱,۱۴
اقلام تعهدی غیر اختیاری	۰,۰۷۹۴۹۴۶	۰,۱۲۲۳۱۱۸	۰,۶۵	۰,۵۱۶	۱,۰۳
تاخیر در گزارشگری مالی	۰,۰۹۷۷۰۰۸	۰,۰۲۴۰۱۱۴	۴,۰۸	۰,۰۰۰	۱,۰۹
مقدار ثابت	-۰,۰۸۵۷۸۲۱	۰,۵۲۸۴۴۸	-۱,۶۲	۰,۱۰۵	NA
ضریب تعیین	R-squared		۴ درصد		
آماره والد	۲۰,۶۸		۰,۰۰۸۰		
پیش فرض های آماری					
ناهمسانی واریانس	۷,۹۰		۰,۰۰۰۰		
خودهمبستگی سریالی	۰,۸۷۵		۰,۳۵۱۷		
آماره H- hausman	۳۵,۵۰		۰,۰۰۰۰		
آماره F-limer	۱,۵۲		۰,۰۰۱۵		

نتایج جدول ۷، نشان می دهد که سطح معناداری آزمون F لیمر کمتر از پنج درصد می باشد بنابراین رویکرد داده های تابلویی (panel) پذیرفته شده است. سطح معنی داری آزمون هاسمن نیز از اثرات ثابت داده ها حکایت دارد. سطح معناداری آزمون ناهمسانی واریانس کمتر از ۵ درصد است که نشان دهنده وجود ناهمسانی واریانس بین خطاهای مدل بوده است که این مشکل در تخمین نهایی مدل با اجرای دستور gls رفع شده است. سطح معناداری آزمون خودهمبستگی سریالی بیشتر از پنج درصد بوده بیانگر عدم وجود خود همبستگی سریالی بین خطاهای مدلها است. نتایج آزمون هم خطی بین اجزای اخلاص، آماره VIF برای همه متغیر ها کمتر از ۱۰ بود که نشان از عدم وجود هم خطی بین اجزای اخلاص دارد.

آماره والد برابر با ضریب (۲۰,۶۸) و سطح معناداری (۰,۰۰۸۰) که کمتر از ۵ درصد می باشد، می توان گفت مدل برازش شده از اعتبار کافی برخوردار است.

متغیر استقلال اعضای کمیته حسابرسی با ضریب (۰,۰۱۸) و سطح معنی داری (۰,۳۴۸) تاثیر معناداری بر واکنش بازار به محتوای اطلاعاتی اعلان سود ندارد و فرضیه دوم پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد مورد پذیرش قرار نمی گیرد. متغیرهای کنترلی پژوهش نیز نشان می دهد با حضور حسابرسان بزرگ در رسیدگی شرکت ها از واکنش های بازار کاسته می شود. اما میزان تاخیر در گزارشگری مالی می تواند به میزان واکنش ها بیافزاید. ضریب تعیین برابر با ۴ درصد می باشد که نشان می دهد متغیرهای مستقل و کنترلی موجود در مدل توانسته اند ۴ درصد از تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهند.

آزمون فرضیه سوم

فرضیه سوم بیان می دارد: تخصص مالی رییس کمیته حسابرسی بر واکنش بازار به محتوای اطلاعاتی اعلان سود تاثیر دارد. از این رو فرضیه را می توان به صورت زیر نوشت:

فرضیه صفر (H0): تخصص مالی رییس کمیته حسابرسی بر واکنش بازار به محتوای اطلاعاتی اعلان سود تاثیر ندارد.

فرضیه مقابل (H1): تخصص مالی رییس کمیته حسابرسی بر واکنش بازار به محتوای اطلاعاتی اعلان سود تاثیر دارد.

نتایج برآورد در جدول ۸ ارائه شده است:

جدول ۸: خلاصه مدل رگرسیون فرضیه سوم پژوهش

متغیر وابسته: محتوای اطلاعاتی اعلان سود					
نام متغیر	ضرایب (Coefficient)	خطای استاندارد	آماره (z)	Prob.	همخطی
تخصص مالی رییس کمیته حسابرسی	-۰,۰۰۵۲۶۷	۰,۰۰۹۵۷۵۳	-۰,۵۵	۰,۵۸۲	۱,۰۱
اندازه شرکت	-۰,۰۰۶۰۳۴	۰,۰۰۳۴۷۷۱	-۱,۷۴	۰,۰۸۳	۱,۲۰
اهرم مالی	۰,۰۲۵۷۴۸۷	۰,۰۲۲۸۳۰۲	۱,۱۳	۰,۲۵۹	
ارزش بازار به ارزش دفتری	-۰,۰۰۰۷۴۵	۰,۰۰۲۸۷۲۵	-۰,۲۶	۰,۷۹۵	۱,۶۷
زبان ده بودن	۰,۰۱۳۲۳۳	۰,۰۵۵۸۰۹۸	۰,۲۴	۰,۸۱۳	۱,۹۳
اندازه حسابرس	-۰,۰۲۹۶۸۱	۰,۰۱۳۵۸۱۵	-۲,۱۹	۰,۰۲۹	۱,۱۲
اقلام تعهدی غیر اختیاری	۰,۰۷۲۷۸۰۳	۰,۱۲۲۱۱۷۸	۰,۶۰	۰,۵۵۱	۱,۰۲
تأخیر در گزارشگری ها	۰,۰۹۶۳۷۳	۰,۰۲۳۷۹۴۶	۴,۰۵	۰,۰۰۰	۱,۰۹
مقدار ثابت	-۰,۰۷۴۷۹۹۷	۰,۰۵۲۵۳۶۸	-۱,۴۲	۰,۱۵۵	NA
ضریب تعیین	R-squared		۴ درصد		
آماره والد	۲۰,۵۳		۰,۰۰۸۵		
پیش فرض های آماری					
ناهمسانی واریانس	۸,۷۰		۰,۰۰۰۰		
خودهمبستگی سریالی	۰,۸۶۷		۰,۳۵۴۰		
آماره H- hausman	۳۵,۸۳		۰,۰۰۰۰		
آماره F-limer	۱,۵۴		۰,۰۰۱۱		

نتایج جدول ۸، نشان می دهد که سطح معناداری آزمون F لیمر کمتر از پنج درصد می باشد بنابراین رویکرد داده های تابلویی (panel) پذیرفته شده است. سطح معنی داری آزمون هاسمن نیز نشان می دهد کمتر از ۵ درصد می باشد و اثرات داده های ثابت پذیرفته می شود. سطح معناداری آزمون ناهمسانی واریانس کمتر از ۵ درصد است که نشان دهنده وجود ناهمسانی واریانس بین خطاهای مدل بوده است که این مشکل در تخمین نهایی مدل با اجرای دستور gls رفع شده است. همچنین،

چون سطح معناداری آزمون خودهمبستگی سریالی بیشتر از پنج درصد بوده بیانگر عدم وجود خود همبستگی سریالی بین خطاهای مدلها است. نتایج آزمون هم خطی بین اجزای اخلاص، آماره VIF برای همه متغیرها کمتر از ۱۰ بود که نشان از عدم وجود هم خطی بین اجزای اخلاص دارد.

آماره والد برابر با ضریب (۲۰,۵۳) و سطح معناداری (۰,۰۰۸۵) که کمتر از ۵ درصد می باشد، می توان گفت مدل برازش شده از اعتبار کافی برخوردار است.

متغیر تخصص مالی رئیس کمیته حسابرسی با ضریب (-۰,۰۰۵) و سطح معنی داری (۰,۵۸۲) تاثیر معناداری بر واکنش بازار به محتوای اطلاعاتی اعلان سود ندارد و فرضیه سوم پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد مورد پذیرش قرار نمی گیرد. متغیرهای کنترلی پژوهش نیز نشان می دهد با حضور حسابرسان بزرگ در رسیدگی شرکت ها از واکنش های بازار کاسته می شود. اما میزان تاخیر در گزارشگری مالی می تواند به میزان واکنش ها بیافزاید. ضریب تعیین برابر با ۴ درصد می باشد که نشان می دهد متغیرهای مستقل و کنترلی موجود در مدل توانسته اند ۴ درصد از تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهند.

آزمون فرضیه چهارم

فرضیه چهارم بیان می دارد: تخصص مالی اعضاء کمیته حسابرسی بر واکنش بازار به محتوای اطلاعاتی اعلان سود تاثیر دارد. از این رو فرضیه را می توان به صورت زیر نوشت:

فرضیه صفر (H0): تخصص مالی اعضاء کمیته حسابرسی بر واکنش بازار به محتوای اطلاعاتی اعلان سود تاثیر ندارد.

فرضیه مقابل (H1): تخصص مالی اعضاء کمیته حسابرسی بر واکنش بازار به محتوای اطلاعاتی اعلان سود تاثیر دارد.

نتایج برآورد در جدول ۹ ارائه شده است:

جدول ۹: خلاصه مدل رگرسیون فرضیه چهارم پژوهش

متغیر وابسته: محتوای اطلاعاتی اعلان سود					
نام متغیر	ضرایب (Coefficient)	خطای استاندارد	آماره (z)	Prob.	همخطی
تخصص مالی اعضاء کمیته حسابرسی	-۰,۰۲۴۸۰۱۷	۰,۰۱۸۵۰۱۴	-۱,۳۴	۰,۱۸۰	۱,۰۴
اندازه شرکت	-۰,۰۰۵۲۹۸۶	۰,۰۰۳۵۲۸۱	-۱,۵۰	۰,۱۳۳	۱,۲۲
اهرم مالی	-۰,۰۲۹۸۵۰۶	۰,۰۲۳۰۲۴۶	۱,۳۰	۰,۱۹۵	۱,۲۹
ارزش بازار به ارزش دفتری	-۰,۰۰۰۶۳۸۳	۰,۰۰۲۸۷۶۹	-۰,۲۲	۰,۸۲۴	۱,۶۷
زبان ده بودن	۰,۰۱۵۰۲۰۲	۰,۰۵۶۲۷۵۳	۰,۲۷	۰,۷۹۰	۱,۹۳
اندازه حسابرس	-۰,۰۲۹۹۴۲	۰,۰۱۳۴۳۲۳	-۲,۲۳	۰,۰۲۶	۱,۱۲
اقدام تعهدی غیر اختیاری	۰,۰۷۷۸۶۵۷	۰,۱۲۳۰۹۷	۰,۶۳	۰,۵۲۷	۱,۰۲
تاخیر در گزارشگری ها	۰,۰۹۳۶۹۷۱	۰,۰۲۴۱۴۴۲	۳,۸۸	۰,۰۰۰	۱,۱۰
مقدار ثابت	-۰,۰۸۰۴۸۱۶	۰,۰۵۱۷۰۹۳	-۱,۵۶	۰,۱۲۰	NA
ضریب تعیین	R-squared		۴ درصد		
آماره والد	۲۶,۷۷		۰,۰۰۰۸		
ناهمسانی واریانس	۷,۶۰		پیش فرض های آماری		
			۰,۰۰۰۰		

خودهمبستگی سریالی	۰,۸۷۳	۰,۳۵۲۴
آماره H- hausman	۳۵,۵۲	۰,۰۰۰۰
آماره F-limer	۱,۵۱	۰,۰۰۱۷

نتایج جدول ۹، نشان می دهد که سطح معناداری آزمون F لیمر کمتر از پنج درصد می باشد بنابراین رویکرد داده های تابلویی (panel) پذیرفته شده است. سطح معنی داری آزمون هاسمن نیز کمتر از ۵ درصد می باشد که نشان می دهد اثرات داده ها از نوع ثابت می باشد. سطح معناداری آزمون ناهمسانی واریانس کمتر از ۵ درصد است که نشان دهنده وجود ناهمسانی واریانس بین خطاهای مدل بوده است که این مشکل در تخمین نهایی مدل با اجرای دستور gls رفع شده است. سطح معناداری آزمون خودهمبستگی سریالی بیشتر از پنج درصد بوده که بیانگر عدم وجود خود همبستگی سریالی بین خطاهای مدلها است. نتایج آزمون هم خطی بین اجزای اخلاص، آماره VIF برای همه متغیرها کمتر از ۱۰ بود که نشان از عدم وجود هم خطی بین اجزای اخلاص دارد.

آماره والد برابر با ضریب (۲۷,۱۹) و سطح معناداری (۰,۰۰۱۳) که کمتر از ۵ درصد می باشد، می توان گفت مدل برازش شده از اعتبار کافی برخوردار است.

متغیر تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی با ضریب (۰,۰۲۴-) و سطح معنی داری (۰,۱۸۰) تاثیر معناداری بر واکنش بازار به محتوای اطلاعاتی اعلان سود ندارد و فرضیه چهارم پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد مورد پذیرش قرار نمی گیرد. متغیرهای کنترلی پژوهش نیز نشان می دهد با حضور حسابرسان بزرگ در رسیدگی شرکت ها از واکنش های بازار کاسته می شود. اما میزان تاخیر در گزارشگری مالی می تواند به میزان واکنش ها بیافزاید. ضریب تعیین برابر با ۴ درصد می باشد که نشان می دهد متغیرهای مستقل و کنترلی موجود در مدل توانسته اند ۴ درصد از تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهند.

خلاصه آزمون فرضیه ها

خلاصه نتایج آزمون فرضیه های پژوهش در جدول ۱۰ ارائه شده است.

جدول ۱۰: نتایج آزمون فرضیه ها

ردیف	شرح	رگرسیون	
		پذیرش	عدم پذیرش
۱	تعداد اعضای کمیته حسابرسی بر واکنش بازار به محتوای اطلاعاتی اعلان سود تاثیر دارد.		**
۲	استقلال اعضای کمیته حسابرسی بر واکنش بازار به محتوای اطلاعاتی اعلان سود تاثیر دارد.		**
۳	تخصص مالی رییس کمیته حسابرسی بر واکنش بازار به محتوای اطلاعاتی اعلان سود تاثیر دارد.		**
۴	تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی بر واکنش بازار به محتوای اطلاعاتی اعلان سود تاثیر دارد.		**

نتیجه گیری کلی

یکی از مهمترین مباحث دهه های اخیر در مطالعات مالی، چگونگی انعکاس اطلاعات در قیمت سهام است. فاما (۱۹۷۰) بازار کارا را بازاری تعریف می کند که در آن قیمت ها همیشه اطلاعات در دسترس را به طور کامل منعکس می کنند. برای ایجاد تمایز میان شکل ضعیف، نیمه قوی و قوی کارایی، اطلاعات به سه بخش اطلاعات تاریخی، اطلاعات در دسترس عموم و

اطلاعات محرمانه تقسیم می‌شوند. گراسمن و استیگلیتز (۱۹۸۰) بحث جدیدی را به این ادبیات موضوع اضافه می‌کنند. آن‌ها این گونه بیان می‌کنند که قیمت‌ها فقط می‌توانند اثر اطلاعات بدون هزینه را به‌طور کامل منعکس نمایند، زیرا باید بابت کسب اطلاعات در ازای هزینه، بازدهی وجود داشته باشد؛ در غیراین صورت، هیچ نوع تملک اطلاعاتی صورت نخواهد گرفت. یکی از نهادهایی که می‌تواند هم بر مدیران و هم حسابرسان شرکت نظارت داشته باشد، کمیته حسابرسی و تاثیر ویژگی‌های این گروه بر فعالیت‌های مدیران می‌باشد. برای این منظور در پژوهش حاضر سعی شد تا تاثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر واکنش بازار به محتوای اطلاعاتی اعلان سود بررسی شود. بدین منظور طی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۷ تعداد ۱۱۴ شرکت بعد از اعمال محدودیت‌هایی انتخاب شدند. نتایج بیانگر این موضوع است که ویژگی‌های کمیته حسابرسی تاثیری بر محتوای اطلاعاتی اعلان سود ندارد و این می‌تواند بیانگر این باشد که:

- کمیته حسابرسی در ایران نوپاست و فعلا مزایای آن برای شرکت‌ها بطور کامل مشخص نشده (و حتی سرمایه‌گذاران افراد حرفه‌ای و متخصص در زمینه مالی نیستند تا این گروه را قبول کنند) و یا قوانین و مقررات مربوط در این مسیر کمرنگ تر و غیر قابل ملموس می‌باشد.
- با توجه به نتایج بررسی‌های این پژوهش بعید است در محیط اطلاعاتی ایران به این گروه اعتماد بیشتری صورت پذیرد و لذا بایستی قوانینی در جهت الزامی تر کردن آن صورت گیرد تا شرایط بازار هم به طرف کارایی قوی حرکت کند.

محدودیت‌ها

محدودیت‌های موجود در این تحقیق عبارت‌اند از:

- اولین و مهم‌ترین محدودیت تحقیقاتی که بر پایه آمار استنباطی انجام می‌شود، در خصوص تعمیم نتایج آن به سایر شرایط و دوره‌ها می‌باشد. این امکان وجود دارد که ارتباطاتی که در این تحقیق ثابت شده‌اند؛ در دوره‌ها و یا شرایط متفاوت از شرایط این تحقیق برقرار نباشند و یا اینکه نوع ارتباطات به گونه دیگری باشد بنابراین باید در تعمیم نتایج این تحقیق، احتیاط لازم به عمل آید.
- در محیط اقتصادی کشور، کمیته حسابرسی یکی از عوامل نظارتی نوپا می‌باشد که با توجه به الزامات بورس اوراق بهادار در حال حاضر تعدادی از شرکت‌ها نسبت به استقرار این مهم اقدام نکرده‌اند و پژوهش حاضر از لحاظ دسترسی به اطلاعات با مشکلاتی مواجه بود.
- با توجه به محیط اطلاعاتی و عدم شفافیت کافی در محاسبه محتوای اطلاعاتی اعلان سود مدل فاما و فرنچ مناسب دیده شد و استفاده از سایر مدل‌ها همچون دفوند و معیار ضریب واکنش سود تیارگاراگان در صورت دسترسی به اطلاعات می‌تواند نتایج دیگری را رقم بزند.
- در مورد این تحقیق عوامل دیگری از جمله عوامل کلان اقتصادی و سیاسی وجود دارد که ممکن است از دسترس محقق خارج باشند و می‌توانند بر نتایج تحقیق اثرگذار باشند. لکن اثر این عوامل در این تحقیق در نظر گرفته نشده است.
- نظر به اینکه جامعه آماری این تحقیق، شرکت‌های حاضر در بورس اوراق بهادار تهران است، تعمیم نتایج به شرکت‌های خارج از بورس به محدودیت‌هایی روبه‌رو خواهد شد. این محدودیت در شرکت‌هایی که در بورس حضور داشتند ولی از نمونه حذف شدند نیز صدق می‌کند.

پیشنهادها

پیشنهادهای پژوهشی

- بررسی تاثیر کمیته حسابرسی بر ارتباط بین کیفیت حسابرسی و واکنش بازار به محتوای اطلاعاتی اعلان سود.
- بررسی تاثیر ساختار مالکیت بر واکنش بازار به محتوای اطلاعاتی اعلان سود.
- بررسی تاثیر حسابرس داخلی بر واکنش بازار به محتوای اطلاعاتی اعلان سود.
- تاثیر کمیته حسابرسی بر ارتباط میزان شفافیت شرکت ها و واکنش بازار به محتوای اطلاعاتی اعلان سود.

پیشنهادهای کاربردی

با توجه به نتایج آزمون فرضیه ها به سرمایه گذاران و فعالان بازار سرمایه پیشنهاد می گردد با وجود عدم تایید نتایج این پژوهش نسبت به نقش کمیته حسابرسی آگاهی لازم را کسب کنند و با توجه به جایگاهی که این گروه در شرکت ها دارند، در جهت قابلیت اتکای اطلاعات و نقش اطلاعات در تصمیم گیری اعتماد کنند.

به بورس اوراق بهادار تهران پیشنهاد می گردد، الزامات استقرار کمیته حسابرسی را در جهت پررنگ کردن نقش آن مطابق کشورهای پیشرفته را اعمال نموده و با جدیت پیگیر باشند. چرا که ادبیات مالی نشان می دهد کمیته حسابرسی می تواند به کیفیت اطلاعات حسابداری کمک نماید.

به کمیته حسابرسی و عوامل نظارتی شرکت ها نیز پیشنهاد می گردد، گزارشی از میزان فعالیت خود طی سال و موارد با اهمیت از بعد نظارتی در مورد شرکت ها را در گزارشی به اطلاع استفاده کنندگان برساند تا تصمیم گیری ها با قابلیت اتکای بیشتری انجام بگیرد.

منابع

- ✓ بذرافشان، آمنه، حجازی، رضوان، رحمانی، علی، (۱۳۹۴)، رویدادکاوی الزامات کنترل‌های داخلی حاکم بر گزارشگری مالی با تاکید بر نقش کمیته حسابرسی، دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، سال ۴، شماره ۱۶، صص ۴۵-۵۶.
- ✓ لاری دشت بیاض، قناد، محمد، مصطفی، فکور، (۱۳۹۷)، ویژگی های کمیته حسابرسی و تأخیر در گزارش حسابرسی، پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی، سال دهم، شماره ۳۷، صص ۲۱۵-۲۴۱.
- ✓ سازمان بورس اوراق بهادار تهران، (۱۳۹۱)، منشور کمیته حسابرسی ناشران پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران.
- ✓ فخاری، حسین، رضایی پیتته نوئی، یاسر، (۱۳۹۵)، تأثیر کمیته حسابرسی بر محیط اطلاعاتی شرکت، پژوهش های حسابداری مدیریت، سال یازدهم، شماره ۳۶، صص ۶۳-۷۹.
- ✓ قائمی، محمد حسین، بیات، علی، اسکندری، طاهر، (۱۳۹۰)، بررسی عوامل مؤثر بر محتوای اطلاعاتی اعلان سود های فصلی، بررسی های حسابداری و حسابرسی، دوره هجدهم، شماره ۶۵، صص ۱۱۵-۱۳۰.
- ✓ مهرانی، ساسان، کرمی، غلامرضا، سید حسینی، سید مصطفی، جهرومی، مهتاب، (۱۳۹۶)، تئوری حسابداری، نوبت چاپ چهارم، جلد دوم، ۱۰۷-۱۲۵.
- ✓ Abbott, L, J, Park, Y, and Parker, S, (2003). The effects of audit committee activity and independence on corporate fraud. *Managerial Finance*, 26 (11), 55-68

- ✓ Amer, M, Aiman A. R., & Shehata E, SH. (2014). Audit Committee Characteristics and Firm Performance: Evidence from Egyptian Listed Companies. Proceedings of 6th Annual American Business Research Conference, ISBN: 9788-52-922069-1
- ✓ Bansal. N, A, K.Sharma. (2016). Audit committee, corporate governance and firm performance. International Journal of Economics and Finance, 8(3), 103116
- ✓ Cerr dd Prr ett., aaann Scaatt, Lehhhhhhhh uyeeeeess 8888888ttttt t mmmiteee' Ieeepeeece and the Information Content of Earnings Announcements in Western Europe, Journal of accounting Literature, Volume 40, June 2018, Pages29-53
- ✓ Chambers, A, E, and Penman, S, H, (1984). Timeliness of reporting and the stock price reaction to earnings announcements. Journal of Accounting Research, 22 (1), 21-47
- ✓ Habib, A., & Bhuiyan, M. B. U. (2016). Problem directors on the audit committee and financial reporting quality. Accounting and Business Research, 46(2), 121144
- ✓ Watts R and J. Zimmerman (1986), the demand for and supply of accounting theories: the market for excuses, accounting review 54, pages 273-305

